

AKO PRIEVIDŽANIA HURBANOVCOV VÍTALI

V roku 1848 prebehla celou Európou vlna revolúcií, šíriaca sa z Francúzska. Drobná šľachta a inteligencia na čele Prievide podliehala maďarským národným ideám, ktoré úspešne propagoval obľúbený prievidzský farár, schudobnený magnát, gróf Alojz Forgáč. Zákony, prijaté vplyvom revolučného hnutia uhorským snemom, boli v meste nadšene prijaté, hlavne zrušenie poddanstva. Z panských hôr ľudia brali drevo, magistrát prestal vyplácať povinné dávky a na snahy domínia zaviesť poriadok odvetil s posmechom. Cez Prievidzi prechádzal 10. mája 1848 Jozef Miloslav Hurban a rozdával tu leták Slováci, bratia. S agitáciou síce neuspel, no mešťania naviedli na falošnú stopu úrady, ktoré chceli Hurbana zatknúť.

Slováci, perzekvovaní Maďarmi, sa preorientovali na Viedeň, kde pod vedením Štúra, Hurbana a Hodžu sa organizovali výpravy proti mobilizujúcej maďarskej vláde. Na hornej Nitre revolúcia nachádzala odozvu najmä v okolí Oslian a Diviak, ale Forgáč úspešne agitoval a 19. októbra bolo v okrese naverbovaných 800 gardistov. Pri strete s vládnym vojskom na konci mesiaca však gardisti ušli.

Všeobecnú nespokojnosť rozpútalo nedodržiavanie zákonov o zrušení poddanstva a jeho neúplnosť, i nedostatok stravy pre vojnu. Domobrana sa búrila, odporovalo sa mobilizácii, čo podnietilo súdne represálie. Začiatkom decembra začala ofenzíva proti Maďarom, ale Prievidžanov opäť zmobilizovali do maďarského vojska. Major Simonfi a kapitán Forgáč viedli 200 ozbrojených strelcov a 500 gardistov Nitrianskej gardy, ktorá zaujala postavenie v Prievidzi. Mali zabrániť prechodu vládneho vojska cez Fačkov, ktoré však manévrom odlákalo maďarských ozbrojencov a bez boja získalo 9. januára 1849 Nitrianske Pravno a ďalší deň Prievidzu. Gardisti sa boja zľakli a poschovávali, len manželkám prikázali pohostiť a uctiť Vrbovčanov z dobrovoľníckeho oddielu, ktorých rodiny predtým nedobrovoľne hostili ich. Bojničania sa pod tlakom Pálfiovcov so zbraňou vybrali proti hurbanistom, no keď ich začuli spievať slovenskú pieseň, vrátili sa. Napokon si Prievidžania vypočuli verené prejavy dobrovoľníkov, i s názormi súhlasili, ale neprešli do ich radov. Napriek tomu boli vojaci spokojní s prijatím v Prievidzi a večer v meste vládla príjemná nálada. V piaristickom kláštore ubytovali a na náklady mesta prestravovali takmer 500 vojakov, medzi nimi Štúra, Hurbana a Hodžu. Na druhý deň vojsko postupovalo ďalej.

Až do septembra 1849 sa v regióne striedavo usádzali maďarskí vojaci, stále regrutujúci do svojich radov a cisárske vojská s oddielmi slovenských dobrovoľníkov.

OTÁZKA: KEDY BOLI ŠTÚR, HURBAN A HODŽA UBYTOVANÍ V PIARISTICKOM KLÁŠTORE V PRIEVIDZI?

Spracovala Mgr. Jaroslava Kupčoková, Hornonitrianske múzeum v Prievidzi

Pozdraveni Richtarab

Prítomnému plomom znarnu cizinu ze baviči Wütereho log est 10^{ho}
xano sa zejde Garda w Meste Prividzi za pomajnuju poti Šturbanowi ga klyto
nasej milej wlasti buridelowi a z gawhernu zbojnikowi, preto nakladam jednomu
kzdemu nize dolozenih ofad, a Mestecykeh Richtarowi, abi ku odrazeni w
Prividzi z hromajdenih Gardistow wiflali na Lospent potrebne wozi ze Padlis-
kama zapotrebne, tak abi mohli jinajmensi na kazdi woj C. Gardisti gadnut.
a do welkih Biliczk odwest a tak mesto Budwidzal ale wozow 40 10
Nedzal 4. Kis Cravesta 2. N: Cravusa 4. St. radect 1. M. Boyridy 5.
Dubniza 1. B. Spath. 10. Kovo 10. Lawrkar C. Stebedras 2. Notwak C.
N: Lehotka 8. K: Lehotka 2. Podhrady 2. Felsö Leloly 8. Kotzow C. Alfo 11
Jutaly 1. Si. Jutaly 2. Laran C. Nosowden B. Bresau C.
Kterk wozi kly tu Wtereh xano do Prividze ustanowit caprano.
Richtarom pod taku opowedu nakladam zuplawam Prividzo dne 6^{ho}
jbra 848 Gyebry Aug ood. Wap.

Pozdraveni Richtarom!

List služneho Augustína Déciho zo 6. októbra 1848
prikazujúci richtárom obcí poskytnúť vozy na odvoz gardistov